

зазначає В.П. Камишанський, є знаходження розумного компромісу між суспільною необхідністю та інтересами правоволодільця [3].

Відповідно до ч.8 ст. 41 Конституції України визначений окремий аспект непорушності права приватної власності на нерухоме майно, що полягає забезпеченні охорони суспільних інтересів та заборонаю використання власності на шкоду правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, недопущення погіршення екологічної ситуації та природних властивостей землі. З вищезазначеної норми випливають загальні засади непорушності права приватної власності на нерухоме майно. Слід підкреслити, що окрім згаданих обмежень існують спеціальні (наприклад ст. 383 Цивільного кодексу України, ст. 6 Житлового кодексу України). До них відносяться ті, що обумовлюють звуження волевиявлення власника щодо певних дій із нерухомим майном (відчуження, ремонт, реконструкція, тощо). Але вони мають ґрунтуватися на основі ідей та принципів, закладених в загальних обмеженнях права приватної власності та обов'язково враховувати специфіку даного об'єкта правовідносин.

Отже, задля недопущення неправомірних обмежень права приватної власності на нерухоме майно законодавцю необхідно чітко визначити та обґрунтувати їх загальні підстави. Це, в свою чергу, обумовлюється загальноновизнаним принципом пріоритету прав та свобод людини, що має соціальне спрямування у діяльності демократичної, правової держави. Відповідність загальноправовим засадам розбудови громадянського суспільства власне й визначає соціальну функцію права приватної власності.

Список використаних джерел:

1. Курдиновский В. И. К учению о легальных ограничениях права собственности на недвижимость / В. И. Курдиновский. – Одесса : Экон. тип., 1899. – 392 с.
2. Самойленко В. М. Цивільне та сімейне право України. Ч. 1 : [навч. посіб.] / В. М. Самійленко. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Х. : Юрsvіт, 2007 – 460 с.
3. Камышанский В. П. Принципы, пределы, основания ограничения прав и свобод человека / В. П. Камышанский // Государство и право. – № 7. – 1998. – С. 24–29.

Шестопап К.Є.

студент,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН, УСКЛАДНЕНИХ ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Питання спадкування є дуже важливим і актуальним в усі часи в будь-якій державі. Належна процедура забезпечує перехід прав і обов'язків померлої особи до іншої особи (осіб). Проте найчастіше складнощі у процедурі спадкування виникають тоді, коли заповіт був складений в іншій країні, а спадкоємець не є резидентом цієї країни. Тобто процедура

спадкування ускладнена іноземним елементом. Так само проблеми породжують ситуації, коли майно спадкодавця знаходиться в різних країнах, права на це майно набуто за законодавством різних країн.

Визначення іноземного елемента надається в ч. 2 п. 1 ст. 1 ЗУ «Про міжнародне приватне право», а саме: іноземний елемент є ознакою, яка виявляється в одній або кількох з таких форм: хоча б один учасник правовідносин є громадянином України, який проживає за межами України, іноземцем, особою без громадянства або іноземною юридичною особою; об'єкт правовідносин знаходиться на території іноземної держави; юридичний факт, який створює, змінює або припиняє правовідносини, мав чи має місце на території іноземної держави.

Відповідно до положень ЦК, спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців) і здійснюється за заповітом або за законом.

У випадку коли питання стосується заповіту, який був складений громадянином іншої держави, а особа згідно цього заповіту є спадкоємцем майна в іншій державі, можуть мати місце певні ускладнення. Наприклад, на даний момент склалася така тенденція, що нотаріуси України не завжди застосовують на практиці Закон України «Про міжнародне приватне право». Зокрема, іноді нотаріуси при зверненні до нього спадкоємців вчиняє дії з пошуку у Спадковому реєстрі України іноземного заповіту, де його не знаходять, та після цього приймають рішення про відмовлення в оформленні спадкових прав за цим заповітом.

Хоча цей закон зазначає, що з урахуванням положень статей 71, 72 цього закону спадкові відносини регулюються правом держави, у якій спадкодавець мав останнє місце проживання, якщо спадкодавцем не обрано в заповіті право держави, громадянином якої він був. Тобто цим законом охоплено питання щодо спадкування майна за іноземним заповітом

Положеннями ЦК України не охоплено питання, пов'язаного зі спадкуванням майна за іноземним заповітом, яке знаходиться на території іншої країни, а спадкоємець якого є громадянином України.

При відкритті спадщини спадкоємець має право звернутися до нотаріуса (заповіти підлягають реєстрації, відомості про заповіти вносяться до єдиного спадкового реєстру) для оформлення права на спадкове майно. На даному етапі, у спадкоємця, у якого заповідальне майно знаходиться на території іншої держави, є два шляхи вирішення цього питання згідно чинного законодавства: 1) поїхати до цієї країни, аби оформити необхідні документи; 2) за відсутності фінансової можливості вирішити питання в іноземній державі, звернутися до нотаріуса за місцем проживання.

У останньому випадку можливо два варіанти :

1) спадкодавець, який є громадянином іншої держави, зробив ще один заповіт в Україні та зареєстрував його згідно з чинним законодавством України; 2) заповіт не був складений та зареєстрований на території України.

Саме коли заповіт не зареєстрований в Україні, виникають поширені випадки відмови українськими нотаріусами у оформленні спадщини, які

починають допускати помилки у разі наявності досліджуваного іноземного елемента у процедурі спадкування.

Тобто спадкоємець звертається до нотаріуса, нотаріус здійснює пошук заповіту у спадковому реєстрі (де ці відомості відсутні) і на підставі цього відмовляє спадкоємцю в оформленні права на спадщину за цим заповітом.

При вирішенні цього питання важливо звернути увагу на положення ст. 1 Конвенції, що передбачає єдиний закон про форму міжнародного заповіту, яке зазначає, що заповіт залишається заповітом, незалежно від місця його складання, місцезнаходження майна, громадянства, і т.д, якщо воно складено у формі міжнародного заповіту. Ця конвенція була ратифікована Україною та набрала чинності 09.02.1978 року. Але нотаріуси майже ніколи не звертаються до цих нормативно-правових актів. А тому українські нотаріуси не мають регламентованої законом процедури спадкування з «іноземними заповітами».

Україною також, у 10.07.2010 році була ратифікована дуже важлива Базельська конвенція «Про запровадження системи реєстрації заповітів». У своїй праці «Характеристика Базельської конвенції про створення реєстрації заповітів 1972 р та особливостей її застосування в Україні» Проценко І.М зазначає, що Базельська конвенція встановлює окремі правила відносно учасників відносин у сфері реєстрації заповітів. По – перше, заповідач не зобов'язан бути громадянином держави – учасниці конвенції або постійно проживати на її території, оскільки відповідно до ст. 6 Конвенції реєстрація не ставиться у залежність від громадянства або місця проживання заповідача. Також подібні вимоги не висувуються і до осіб, котрі бажають отримати інформацію з реєстра заповітів. Отже, на думку автора, доцільно буде надати нотаріусам України право на доступ до іноземних реєстрів заповітів. І це не буде суперечити міжнародній угоді, а навпаки, національне законодавство буде біль відповідати вимогам міжнародної угоди [1, с. 140].

З огляду на вище зазначене необхідно порівняти, яким чином дане питання врегульовано в законодавстві інших країн. Для порівняння нами були обрані сусідні країни, які знаходяться з Україною та перебувають в одній правовій системі.

Наприклад, положення статті 1093 Цивільного кодексу Республіки Білорусь (далі – ЦКБ) визначає, що у даному випадку повинно вирішуватися, яке саме право підлягає застосуванню до цивільно-правових відносин ускладненим іноземним елементом. Важливою для порівняльного аналізу є 1133 ЦКБ, яка вказує, що відносини по спадкуванню визначаються за правом країни, де спадкодавець має останнє місце проживання, якщо спадкодавцем не обрано в заповіті право держави, громадянином якої він є. Це власне відповідає ЗУ «Про МПП».

Майже таким же чином це питання врегульовано в Цивільному кодексі Російської Федерації (далі – ЦКРФ). Відповідно до статті 1224 ЦКРФ відносини по спадкуванню визначаються за правом країни, де спадкодавець мав останнє місце проживання. Але коли питання стосується нерухомого майна, яке зареєстровано в державному реєстрі РФ, то застосуванню підлягає національне законодавство. Слід додати, що у Росії не має реєстру заповітів.

Таким чином можна дійти висновку, що коли нотаріуси зазначених вище країн зіштовхуються з «іноземними заповітами», то при оформленні права на спадкове майно, вони повинні застосовувати чинне законодавство (відповідно до його офіційного тлумачення) тієї країни, де знаходиться заповідальне майно. І це є абсолютно логічно. По всіх правилах нотаріуси України повинні також вчиняти подібним чином, згідно ЗУ «Про МПП», але на практиці вбачається трохи інша картина.

У законодавстві Республіки Білорусь та Російської Федерації наявні норми, які регламентують поведінку нотаріусів при роботі з «іноземними заповітами». На думку автора доцільно буде ввести подібні норми й в Цивільний кодекс України, тобто продублювати положення ЗУ «Про МПП» з метою повної реалізації громадянами України права на спадкування за заповітом та надати нотаріусам України право на доступ до іноземних реєстрів заповітів

Список використаних джерел:

1. «Актуальні проблеми правознавства» випуск 1, 2016 р.
2. Проценко І.М. «Характеристика Базельської конвенції про створення реєстрації заповітів 1972 р та особливостей її застосування в Україні».
3. Цивільний кодекс України.
4. Цивільний кодекс Республіки Білорусь.
5. Цивільний кодекс Російської Федерації.
6. ЗУ «Про міжнародне приватне право».
7. Конвенції, що передбачає єдиний закон про форму міжнародного заповіту.